

Proč je Velká Británie zemí čaje?

Vzdělávací cíl: Žáci prostřednictvím práce se souborem pramenů a jejich vzájemným uspořádáním podnikají sondu do dějin čaje a formulují historický příběh, stojící za tradičním spojením Velké Británie a čajové kultury.

Klíčová slova: mimoevropský svět, kolonialismus, Velká Británie, historický význam, uspořádáváme zdroje

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ČTENÍ PRŮVODCE (5 min.)

Prohlížení faksimile průvodce a četba textu.

Žáci by se měli zaměřit na spojitost Velké Británie s čajem. Příběh čaje postrádá v průvodci historický kontext, zdá se, jako by k Británii patřil „od nepaměti“ či „přirozeně“. V rámci cvičení žáci doplní k textu průvodce historický rozměr. Průvodce je také dokladem toho, že spojení Británie s čajem je stále aktuální.

2 ANALÝZA OBRAZU / PŘETAHOVÁNÍ POJMŮ (5 min.)

Prohlížení obrazu a jeho analýza prostřednictvím přetahování pojmů.

Žáci se snaží porozumět malbě Jamese Tissota Čaj z roku 1872. James Tissot (1836-1902) byl francouzský malíř, který po porážce Francie Pruskem odešel do Londýna, kde maloval zejména žánrové obrazy ze života vyšších vrstev společnosti. Žáci přetahováním klíčových slov do obrazu prozkoumávají možné významové souvislosti tématu čaje. Například k lodím lze připojit nejen popisné pojmy: hluk, práce či bohatství, ale též abstraktnější termíny jako kolonie, kapitalismus či práce. Důležitá je také míra práce s detaily: například slovo „civilizace“ může být přiřazeno žákem k interiéru obecně, nebo úžeji k rukavičkám, které má žena na obraze. Věž za oknem je londýnský Tower. Žáci mohou přiřadit všechna klíčová slova, nebo jen vybraná podle vlastního uvážení. Učitel může připomenout, že i pouhá možnost být zobrazen na obraze či si obraz koupit svědčí o bohatství.

3 INTERPRETACE OBRAZU (5 min.)

Formulování vlastních postřehů vyplývajících z analýzy do textového pole.

Žáci například mohou zaznamenat sepětí obrazu s bohatstvím, důležitost lodí v pozadí nebo rozpoznat Londýn jako město na obraze. V rámci celku cvičení jde spíše o dílčí poznámky, které žáci využijí v posledním kroku.

4 PROHLÍŽENÍ RYTINY (5 min.)

Prohlížení rytiny s pomocí lupy.

Žáci se zde seznamují s pramenem, který má původ mimo Velkou Británii a zachycuje dobový výrobní postup čaje na Srí Lance. Cejlon je dobové označení pro dnešní Srí Lanku, které má původ již v éře portugalské koloniální nadvlády. Srí Lanka je oficiální název státu od roku 1972. Rytina byla otištěna v britském časopise *The Graphic* 7. ledna 1888.

5 ANALÝZA RYTINY / OZNAČOVÁNÍ PRVKŮ (5 min.)

Označování prvků a jejich popis.

Žáci označují a popisují prvky, které se týkají produkce čaje. Rytina je rozpuřena pro lepší viditelnost detailů, ale jde o stejný pramen jako v minulém kroku. Učitel může žáky upozornit na prvky koloniální obraznosti: nadřazené postavení lidí (mužů) evropského původu nad obyvateli Srí Lanky. Téma pracovních podmínek nastoluje také bod 2, který zobrazuje kontrolu docházky na plantáži. Anglickojazyčné popisky naznačují, že jde o pohled z britské perspektivy.

6 POSUZOVÁNÍ VÝROKŮ (5 min.)

Posuzování správnosti předkládaných tvrzení formou výběru z možností.

Pro všechna tvrzení lze najít oporu v rytině, případně v dobovém popisku. Po zaškrtnutí všech polí se objeví potvrzení, zda má žák odpovědi správně. Tvrzení, která odpovídají rytině, jsou vyznačena tučně:

- Sběr čaje byla pouze mužská práce.
- **Rytina zobrazuje Srílanské pracovníky v podřízené pozici vůči Britům.**
- **Produkce čaje byla založena zejména ruční prací a využití jednoduchých strojů.**
- Obyvatelé Srí Lanky vlastnili půdu, na které se čaj pěstoval.
- Sklizený čaj se prodal na místním trhu.
- **Rytina byla určena pro Britské čtenářky a čtenáře.**
- **Produkce čaje byla postavena na práci Srílanských obyvatel na čajových plantážích.**
- **O „britské“ čajové kultuře se mluví proto, že Srí Lanka byla v té době Britskou kolonií.**

7 PSANÍ TEXTU PRŮVODCE (10 min.)

Psaní textu, který by seznamoval s historií čaje.

Psaním textu cvičení vrcholí. Žáci nemusí napsat stejný dlouhý text, jako je v průvodci, ale mohou klást důraz na dodržení žánru turistického průvodce. Je v pořádku, když žáci zapojí pojmy a tvrzení, se kterými se setkali během cvičení (analýza obrazu, výběr správných tvrzení). Práce žáků by měla směřovat například k následujícím formulacím: „Británie je nazývána zemí čaje, protože se čaj dovážel z jejích kolonií“ nebo „Kultura čaje byla spojena s bohatými Brity, ale pěstování čaje záviselo na práci obyvatel Srí Lanky.“ Větší stylizace do žánru průvodce může mít následující podobu: „Až si budete vychutnávat tradiční anglický čaj, nezapomeňte, že na jeho produkci se již od 19. století podíleli prací v obtížných podmínkách obyvatelé Srí Lanky.“

Další možnosti zapojení do výkladu:

- a) Cvičení může být ve výuce zapojeno do řady témat. Nabízí se především téma kolonialismu a dekolonizace. V této souvislosti lze s žáky probírat otázky: Jak hodnotíte britské obrazy kolonií a kolonistů? Existují podobné koloniální komodity jako čaj? Analogicky můžeme vyprávět příběh kávy, čokolády či bavlny. V jakých podmínkách se produkuje čaj dnes?
- b) V rámci výuky můžeme zaměřit pozornost na proces rozpadu britského koloniálního panství. Konkrétně se lze věnovat dějinám Cejlonu, který je ilustrativním případem konfliktní dekolonizace. Od druhé poloviny 20. století zde probíhala občanská válka mezi menšinovými Tamily a většinovými Sinhálci.